

Toolbox Bodemdaling In Steden
Thema Aanpak & Dialoog

Stevige aanpak op slappe bodem

Projecten rond bodem en water in de bebouwde omgeving zijn al snel complex. In Gouda is het gelukt die knoop te ontwarren. Vijf keuzes rond procesaanpak en communicatie waren cruciaal. Nuttige tips voor jouw project?

Kenniscentrum
**Bodemdaling
en Funderingen**

Colofon

Dit rapport is tot stand gekomen als onderdeel van het project *Toolbox Bodemdaling in Steden* gericht op het ondersteunen van professionals die werken aan bodemdaling in bebouwd gebied. De Toolbox is mogelijk gemaakt dankzij steun van de gemeente Gouda en het hoogheemraadschap van Rijnland en een bijdrage uit de Regio Deal Bodemdaling Groene Hart.

september 2022

Opgesteld door

Marieke Desmense
(hoogheemraadschap van Rijnland)
Luuk Jacobs (Luuk Jacobs Communicatieadvies)

Foto's

Vincent Basler

Illustraties

Loek Weijs

Vormgeving

Studio Stelck

De Toolbox bevat 6 tools

Aanpak & Dialoog

Projecten rond bodem en water in de bebouwde omgeving zijn al snel complex. In Gouda is het gelukt die knoop te ontwarren. Vijf keuzes rond procesaanpak en communicatie waren cruciaal. Nuttige tips voor jouw project?

Rechten & Plichten

Krijg inzicht in de juridische aspecten van bodemdaling in bebouwd gebied vanuit drie invalshoeken: taken en verantwoordelijkheden, schade en veel voorkomende maatregelen.

Kosten & Baten

Een MKBA vergelijkt kosten én maatschappelijke effecten van verschillende oplossingen. Deze Tool helpt je een MKBA op te zetten, eerst kwalitatief dan kwantitatief. Stap voor stap krijg je meer grip op je project.

Modellering

Modellering is een fantastisch middel om oplossingsvarianten aan te scherpen en af te wegen, als je tenminste zorgt voor een goede voorbereiding. Hoe pak je dat aan?

Bodemdaling & Erfgoed

Hoe ga je om met toenemende hoogteverschillen door bodemdaling? Met deze toolkit breng je de opties helder in beeld als basis voor gesprek over een toekomstbestendige stad.

Eigenaar & Riolering

Een structurele aanpak van riolering op privéterreinen in oude binnensteden levert een belangrijke bijdrage aan een goed (afval)watersysteem. Maar hoe vlieg je dat aan?

Samenvatting

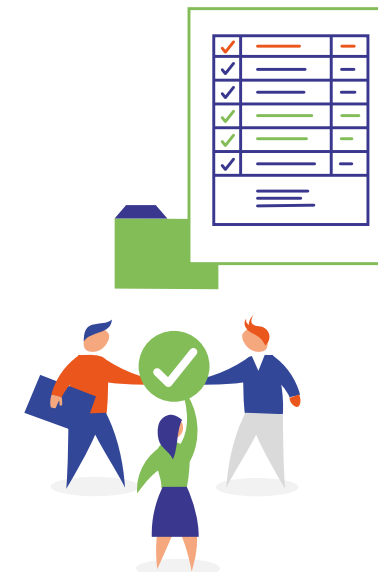
1 Doe het niet alleen

Complex probleem?
Zoek hulp van buiten!

2 Wacht niet met kiezen

Zijn alle oplossingen nog wel kansrijk?
Breng tussentijds focus aan!

3 Leg uitgangspunten vast

Maak vroegtijdig afspraken,
zo voorkom je later gedoe.

4 Samen besluiten

Maak je samen een plan?
Zorg dat ook de besluitvormers
elkaar kennen!

5 Bouw aan een relatie

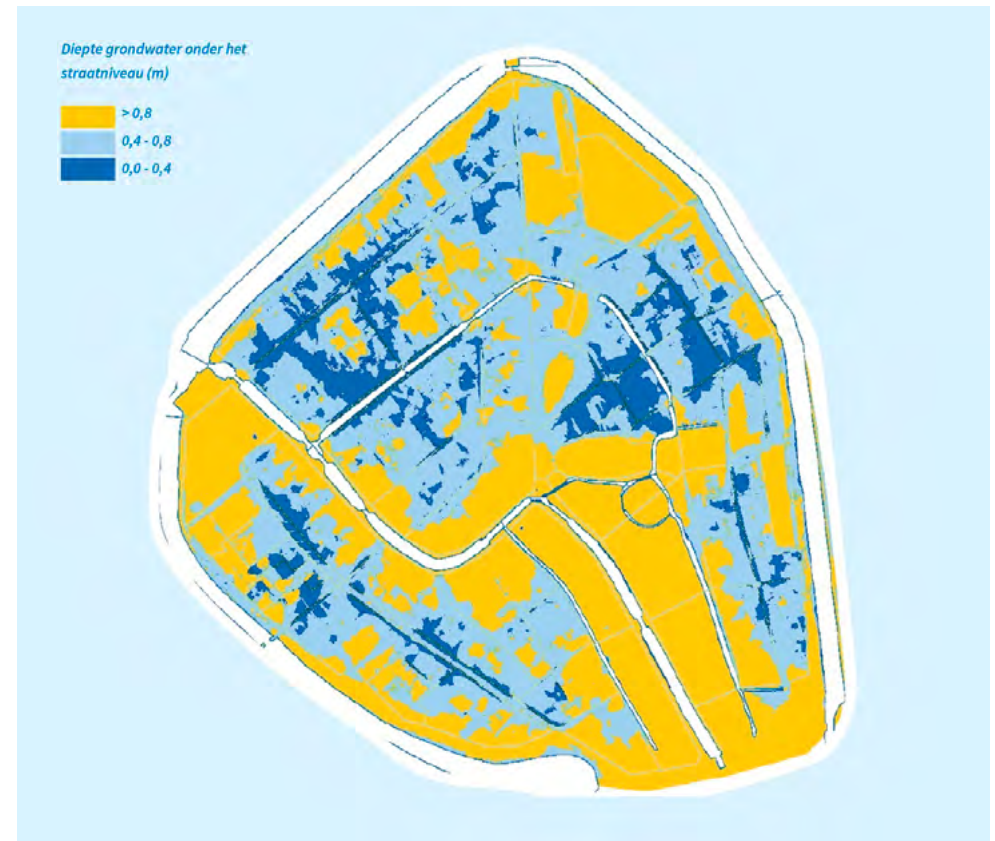
Bouw aan een relatie met de bewoners;
dat begint met goed luisteren!

Vijf proceskeuzes bepalen succes in Gouda

Projecten rond bodem en water in stedelijke omgeving zijn al snel complex, zo ook het project 'Gouda Stevige Stad' over de aanpak van overlast door bodemdaling in de binnenstad. Complex vanwege de inhoud: hoe functioneert het (grond)watersysteem, hoe richt je een openbare ruimte met hoogteverschillen goed in? Maar ook omdat verantwoordelijkheden en kosten verdeeld zijn over gemeente, waterschap en grote aantallen (huis)eigenaren. In Gouda is het gelukt deze knoop te ontwarren, met een concrete aanpak voor de overlast als resultaat. Dit artikel beschrijft vijf proceskeuzes die bijdroegen aan dit succes: 1. doe het niet alleen, 2. wacht niet met kiezen tot je alles weet, 3. leg uitgangspunten vroeg vast, 4. plannen maken doe je samen, besluiten dus ook en 5. bouw aan een relatie met de bewoners.

Bodemdaling in de binnenstad

Gouda heeft al sinds haar ontstaan te maken met bodemdaling omdat de ondergrond bestaat uit veen en klei. Naar verwachting zal de bodem in de binnenstad nog een aantal eeuwen blijven dalen, in de komende honderd jaar met gemiddeld 3 mm per jaar. De negatieve gevolgen van bodemdaling zijn goed merkbaar in de binnenstad waar veel (monumentale) gebouwen niet op een diepe paalfundering staan. Deze zakken met de bodemdaling mee en hebben vaak te maken met een hoge (grond)waterstand met vochtproblemen en wateroverlast tot gevolg (zie afbeelding). In de openbare ruimte bestaat de overlast uit toenemende schade aan ondergrondse en bovengrondse infrastructuur. Het hoogheemraadschap van Rijnland en de gemeente Gouda werkten tussen 2014 en 2020 samen met andere partijen aan een plan voor een

Grondwateroverlast binnenstad Gouda, stand 2019

structurele aanpak voor deze overlast. De periode van 2014 tot 2017 was de onderzoeksfase, met als doel het water en bodemsysteem van de binnenstad beter te leren begrijpen. Van 2018 tot en met 2020 (de planfase) is deze kennis vertaald naar een concrete oplossing. Eind 2020 is het Kaderplan Bodemdaling Binnenstad vastgesteld door de gemeenteraad van Gouda en de Verenigde Vergadering van Rijnland. Het hoogheemraadschap en de gemeente werken nu samen aan de uitvoering van het kaderplan.

1

Doe het niet alleen

Gouda en Rijnland waren zich vanaf de start bewust van de complexiteit van de opgave. Ze kenden ook hun beperkingen: ze wisten dat ze zelf niet alle kennis in huis hadden om tot een goede oplossing te komen. Ze besloten daarom steun te zoeken en ontdekten dat wat ingewikkeld was voor de een juist interessant was voor de ander. Verschillende drijfveren kwamen zo bij elkaar in een coalitie waarin ook de persoonlijke factor belangrijk was.

Coalitie Stevige Stad

In oktober 2014 vormden de gemeente Gouda, het hoogheemraadschap van Rijnland, Rijkswaterstaat, Deltares, TU-Delft en het Kenniscentrum aanpak Funderingsproblematiek (KCAF) de *Coalitie Stevige Stad* om gezamenlijk een lange termijnperspectief uit te werken voor een duurzaam beheer van de historische binnenstad. Later hebben ook het landelijke *Platform Slappe Bodem* en de provincie Zuid-Holland zich aangesloten.

Drijfveren

De leden van de coalitie hadden ieder hun eigen drijfveer om samen aan de slag te gaan. Voor de gemeente Gouda en het hoogheemraadschap van Rijnland was deze van praktische aard: het oplossen van de (water)overlast door bodemdaling in de binnenstad van Gouda. Voor de andere partijen stond kennisontwikkeling vanuit een complexe casus centraal, ieder met een eigen invalshoek:

- *Rijkswaterstaat* werd in de coalitie vertegenwoordigd door de afdeling Bodem+. Deze afdeling heeft als doel om overheden te ondersteunen bij een duurzaam gebruik van het bodem- en grondwatersysteem. Daar sloot de ondersteuning van Gouda op aan. De opgave in Gouda was daarbij extra aantrekkelijk omdat deze werd gezien als een casus die ook veel kennis voor Bodem+ zelf op zou leveren. Tot slot was 'Gouda' een casus waar Bodem+ in eigen beheer ontwikkelde instrumenten zoals het participatie instrument 'de werkplaats' kon toepassen en testen.
- *Deltares* had bodemdaling rond 2014 juist hoog op de eigen agenda gezet en wilde de eigen kennis erover verdiepen en het thema onder de aandacht brengen. Door de complexiteit was Gouda een aantrekkelijke casus. Deltares stelde zich tijdens de onderzoeksfase op als drijvende kracht achter de analyse van het Goudse bodem- en grondwatersysteem. Een aantal studenten van de TU Delft heeft daarbij hun afstudeeronderzoek uitgevoerd.
- *Het KCAF* wilde de focus verbreden van funderingsproblematiek op zichzelf naar funderingsproblematiek in relatie tot bodemdaling en klimaat. Deelname aan de coalitie was voor het KCAF een manier om hun kennis te verbreden. De coalitie wilde het KCAF er op hun beurt er graag bij hebben om de rol van huiseigenaren in te vullen in een (onderzoeks)fase waarin het te vroeg was om huiseigenaren zelf te betrekken.
- *Platform Slappe Bodem* is de belangenorganisatie van overheden die te maken hebben met bodemdaling. Deelname aan de Coalitie Stevige

Stad betekende voor het platform directe toegang tot relevante kennis voor haar leden.

- *De provincie Zuid Holland* was al langer actief op het gebied van bodemdaling in het landelijk gebied en wilde zich graag verder profileren op bodemdaling in bebouwd gebied. Gouda was, als voorloper op dit gebied, een aantrekkelijke bron van kennis.

Vele voordelen

Het betrekken van experts en belangenvertegenwoordigers van ‘buiten’, verenigd in de Coalitie Stevige Stad, heeft Gouda en Rijnland veel gebracht. De Coalitie:

- bracht in de eerste jaren financiële middelen voor onderzoeken bij elkaar (uit eigen budgetten en subsidies) die samen de kennisbasis hebben gevormd voor het vinden van een geschikte oplossing;
- bewaakte dat de relevante onderwerpen mee werden genomen, omdat ook partijen met praktijkervaring en/of belangenvertegenwoordigers (m.n. KCAF) deelnamen;
- voorkwam tunnelvisie of te snelle beslissingen doordat de leden met een blik van buiten naar de goudse situatie keken. Dat stimuleerde breder kijken en beter onderbouwen, in veel gevallen ook weer met hulp van de coalitiepartijen;
- gaf (de bestuurders van) de gemeente en het hoogheemraadschap vertrouwen, omdat de in Nederland best beschikbare kennisdragers meekeken.

Persoonlijke factor

De Coalitie is weliswaar geboren vanuit een inhoudelijke opgave, maar de menselijke factor was ook een succesfactor. De Coalitie bestond uit enthousiaste mensen die hun nek uit durfden te steken en niet bang waren om risico's te nemen. In deze groep ontstond een dynamiek om samen door te gaan en het vraagstuk op te lossen. Een van de leden: “We had-

den gewoon een club die iets wilde doen en bestuurders die er mee naar buiten durfden te treden. Het is echt mensenwerk geweest.”. De gemeente en Rijnland realiseerden zich dat zij de inzet ook moesten belonen. Bijvoorbeeld door geregeld op te treden bij presentaties en excursies van de leden en door de relaties niet alleen zakelijk te benaderen, maar de betrokken personen met enige regelmaat persoonlijk te bedanken voor de samenwerking met een borrel, etentje of uitnodiging voor het evenement ‘Gouda bij Kaarslicht’.

Coalitie Stevige Steden

Uit de Coalitie Stevige Stad is de [Coalitie Stevige Steden](#) voortgekomen, die zich richt zich op het verbinden en versterken van complexe en innovatieve projecten op het gebied van stedelijke bodemdaling in geheel Nederland.

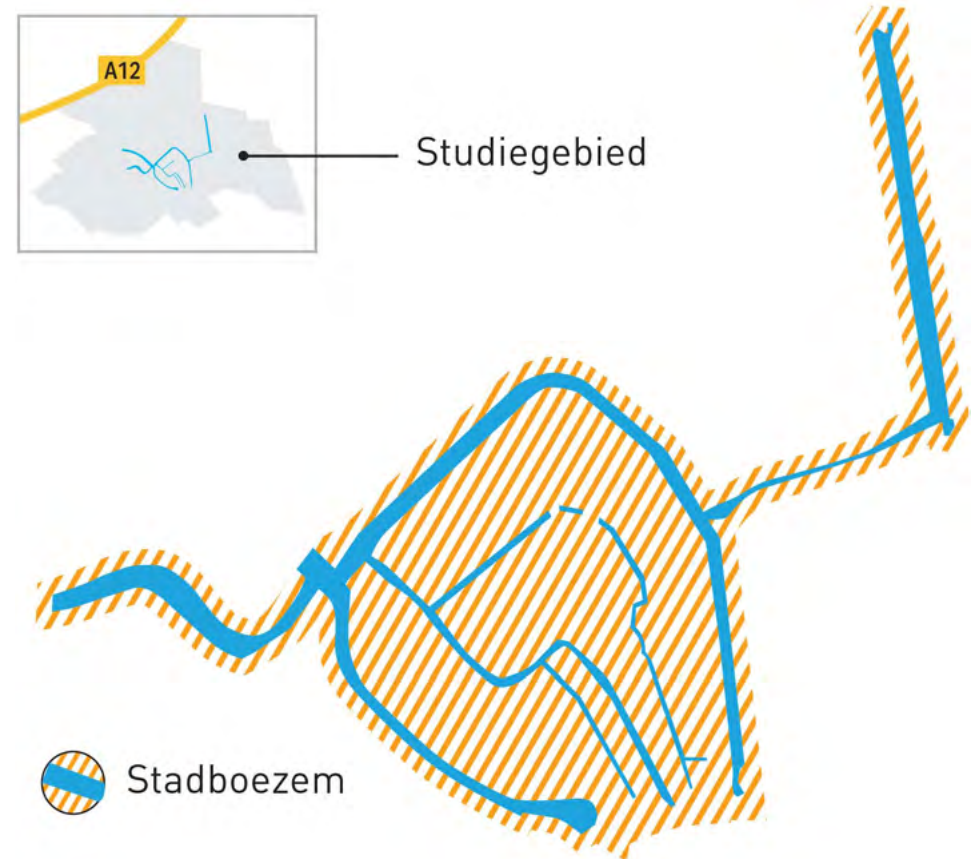
2

Wacht niet met kiezen tot je alles weet

Na 1970 is het waterpeil van de Goudse Stadsboezem (de gehele binnenstad en een deel daarbuiten: zie afbeelding) niet verder verlaagd om de houten paalfundering van honderden gebouwen te beschermen. Als gevolg daarvan kregen honderden gebouwen zonder diepe paalfundering in de binnenstad te maken toenemende (grond)wateroverlast.

In 2018, bij de start van de planfase, lagen hiervoor verschillende oplossingsvarianten op tafel. Die waren te verdelen in twee scenario's (zie afbeelding).

- 1 – Stad op hoogte houden: de oorzaak van het probleem wegnemen, door de bodemdaling te stoppen. Deze kende twee sub-varianten: de bodemdaling echt tot stilstand brengen of deze onmerkbaar maken door de gehele binnenstad op palen te zetten.
- 2 – Leven met bodemdaling: zo goed mogelijk omgaan met de gevolgen van bodemdaling met peilverlaging als centrale maatregel.

Vroege oogst

Tijdens de planfase stond een variantenstudie centraal. Voorafgaand daaraan kwam de Coalitie Stevige Stad, aangevuld met deskundigen die betrokken waren bij de onderzoeksfase (2014-2017), bij elkaar voor een 'vroege oogst sessie'. Doel van deze sessie was om focus aan te brengen in de aanstaande variantenstudie door in beeld te brengen welke varianten we bij voorbaat al als kansloos zagen.

Afvallers

Resultaat van de vroege oogst sessie was dat de varianten die horen bij het scenario 'stad op hoogte houden' nog voor de start van de variantenstudie zijn afgefallen:

- De bodemdaling stoppen is geen optie omdat de bodem in Gouda niet door veenoxidatie daalt maar door haar eigen gewicht (compactie). Er zijn bijvoorbeeld geen injectietechnieken bekend die op de schaal van een complete stad toepasbaar zijn.
- De stad op palen zetten is in theorie mogelijk maar levert in de praktijk onoverkomelijke problemen op. 1600 gebouwen moeten gefundeerd worden tegen zeer hoge kosten en met decennialange overlast in de stad. Eigenaren moeten daaraan mee willen werken en draaien vermoedelijke ook op voor de kosten van de operatie. Dan moet nog een oplossing worden gevonden voor de voortgaande daling van de openbare ruimte, tuinen en ondergrondse infrastructuur. De variant 'stad op palen' kent veel onopgeloste problemen terwijl de (water)overlast in de binnenstad urgent is en steeds verder toeneemt. Deze keuze werd ondersteund doordat kort na de vroege oogst sessie 2018 de resultaten van een *quickscan MKBA* beschikbaar kwamen. Deze studie gaf 'orde grootte' inzicht in de kosten van een grootschalige funderingsoperatie in de binnenstad in vergelijking met de varianten binnen het scenario 'leven met bodemdaling'; uitkomst: circa 10 keer duurder.

Ondanks stevige weerstand van een aantal belangenorganisaties op het gebied van erfgoed en waterrecreatie is de keuze om de varianten van het scenario 'stad op hoogte houden' niet mee te nemen tot en met de besluitvorming overleefd gebleven. Belangrijk daarbij was dat de keuze richting bestuur en andere belanghebbenden zoals de bewoners goed uitlegbaar was.

Leven met bodemdaling

Conclusie van de vroege oogst sessie was dat de variantenstudie zich moest richten op oplossingen uit het scenario 'leven met bodemdaling'. De drie sub-varianten van dit scenario zijn nog lang alle drie in beeld gebleven ondanks dat één tijdens de *vroege oogst sessie* maar door één betrokken organisatie werd gesteund.

Focus

De vroege oogst sessie heeft focus aangebracht en geld bespaard zonder het intern draagvlak aan te tasten. Het principe om te kijken of 'wat we wel al weten' aanleiding is om keuzes te maken is later in het proces nogmaals toegepast. Dit keer was het doel om van drie varianten van peilverlaging terug te gaan naar twee. Het onderscheid tussen de varianten had te maken met het gebied waarbinnen het waterpeil verlaagd zou worden. De volgende varianten lagen voor:

- Peilverlaging in het gehele stadsboezem: de binnenstad en een deel van Gouda buiten de binnenstad.
- Peilverlaging in de binnenstad, waarmee de stadboezem in twee delen zou worden 'geknipt'.
- Peilverlaging alleen in het lager gelegen deel van de binnenstad waar de overlast het meest urgent is.

De tussenvariant '*peilverlaging binnenstad*' is afgefallen omdat alle betrokkenen bij de studie het er over eens waren dat deze te veel van de nadelen van de andere varianten kent zonder de duidelijke voordelen. 'Vlees noch vis' was de conclusie.

De stad op hoogte houden

Max. 1900 panden op palen zetten

Alle rioleringen op palen

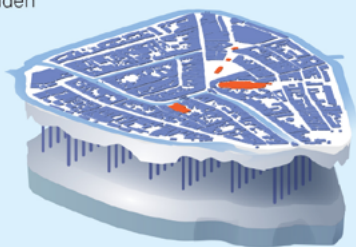
10 cm peilverlaging

Alle wegen op hoogte houden

Tuinen en parken steeds ophogen

Lossen we het probleem op?

Grondwater-overlast

Regenwater-overlast

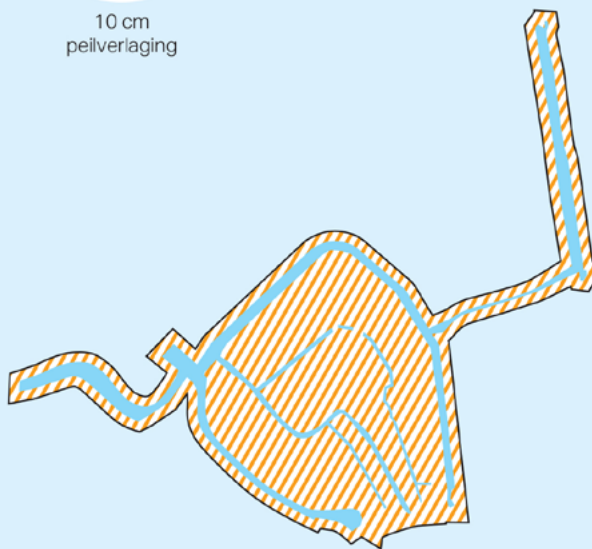

Extra risico houten palen: ca. 1200 gebouwen

Peilverlaging hele stadsboezem

10 cm peilverlaging

Lossen we het probleem op?

Grondwater-overlast

Regenwater-overlast

Extra risico houten palen: ca. 1200 gebouwen

Peilverlaging alleen binnenstad

Aanpak riolering

15 tot 20 cm peilverlaging

Bouw peilscheiding en gemaal

Lossen we het probleem op?

Grondwater-overlast

Regenwater-overlast

Extra risico houten palen: max. 90 gebouwen

3

Leg de uitgangspunten vroeg vast

Aan het begin van de planfase waren gemeente en Rijnland het er over eens dat de goede samenwerking *tot dan toe* zou kunnen stranden door een meningsverschil over de beste oplossing, kosten of verantwoordelijkheden. Daardoor waren ze zich bewust van dit risico en werd het goed gemanaged. Ze besloten om afspraken te maken over de beoordelingscriteria, uitgangspunten en principes voordat ze de inhoud kenden. De kennis bijvoorbeeld over wat een bepaalde oplossing werkelijk zou gaan kosten kon daardoor het gesprek nog niet vertroebelen. Deze aanpak is tweemaal gehanteerd. Aan het begin van de planfase door een afwegingskader op te stellen met de beoordelingscriteria voor de uiteindelijke keuze tussen varianten en iets later door afspraken te maken over de principes die gelden bij de kostenverdeling.

Afwegingskader

In het afwegingskader (zie bijlage 1 voor de complete tekst) staan drie vragen centraal:

- Lossen we het probleem op?
- Kunnen we het realiseren?
- Wat zijn andere gevolgen voor de stad?

Deze vragen worden geoperationaliseerd met 29 criteria, bijvoorbeeld op het gebied van wateroverlast (o.a. aantal ha water op straat bij hevige regen), bodemdaling (mm versnelling per jaar) of effect op vaarroutes en gezondheidseffecten.

Het afwegingskader is opgesteld door het projectteam en de Coalitie Stevige Stad en vervolgens aangescherpt in overleg met bewoners, belangenorganisaties, de gemeenteraad en de verenigde vergadering van Rijnland. Zo heeft het opstellen van het afwegingskader vroegtijdig bijgedragen aan het draagvlak voor de uiteindelijke beslissing.

Afspraken kostenverdeling

Vroeg in de planfase, toen de uiteindelijke oplossing nog niet in beeld was, stelden Gouda en Rijnland zich de vraag wie verantwoordelijk zou zijn voor de uitvoering van de eventuele maatregelen: waterschap, gemeente of de huiseigenaar en wat dit zou betekenen voor de bekostiging van maatregelen en de compensatie van schade? Om hier zicht op te krijgen zijn de formele verhoudingen op een rij gezet en als uitgangspunt voor het vervolg vastgesteld door de verantwoordelijke bestuurders van gemeente en Rijnland.

Politieke wil

Een belangrijke inzicht m.b.t. de kostenverdeling was dat een onderscheid moet worden gemaakt tussen de formeel juridische verhoudingen en de politiek/bestuurlijke invulling hiervan. Formeel kan zo zijn dat

huiseigenaren zelf geheel verantwoordelijk zijn voor funderingsherstel, maar dat de politiek toch bereid is om bij te dragen, bijvoorbeeld omdat de kosten voor een specifieke groep eigenaren onevenredig hoog zijn. In een ander scenario kunnen de realisatiekosten van de voorkeursvariant volgens de formele verdeling geheel of grotendeels bij de gemeente of juist het waterschap komen te liggen. Ook dan is het niet ondenkbaar dat de politiek voor een andere, meer gelijke, kostenverdeling kiest. Met name m.b.t. kosten voor huiseigenaren werd politieke discussie verwacht. Gouda en Rijnland hebben zich daarom ook vroegtijdig afgevraagd wat de opties zijn als de overheid niet formeel verantwoordelijk is, maar wel wat wil doen. De conclusie daarbij was dat er van alles mogelijk is als de politiek wil er is om de kosten te dragen.

4

Plannen maken doe je samen, besluiten dus ook

De gemeente is verantwoordelijk voor het rioolsysteem en heeft een zorgplicht voor het grondwater in de openbare ruimte; het waterschap is verantwoordelijk voor het beheer van het oppervlaktewatersysteem. Door de grote interactie tussen het oppervlaktewater, grondwater en rioolsysteem in de binnenstad van Gouda kon echter alleen met een gezamenlijke aanpak de (water)overlast door bodemdaling worden aangepakt. Dit heeft er toe geleid dat Gouda en Rijnland gekozen hebben om een gezamenlijk plan te maken dat door de gemeenteraad én de verenigde vergadering van Rijnland moest worden vastgesteld. Gaandeweg bleek dat de gezamenlijkheid het best werd ondersteund door een bestuurlijk proces waarin zoveel mogelijk samen werd gedaan, maar ieders formele bevoegdheden ook werden gerespecteerd. Bijlage 2 bevat een overzicht van de formele en informele bestuurlijke stappen.

Gelijktijdig

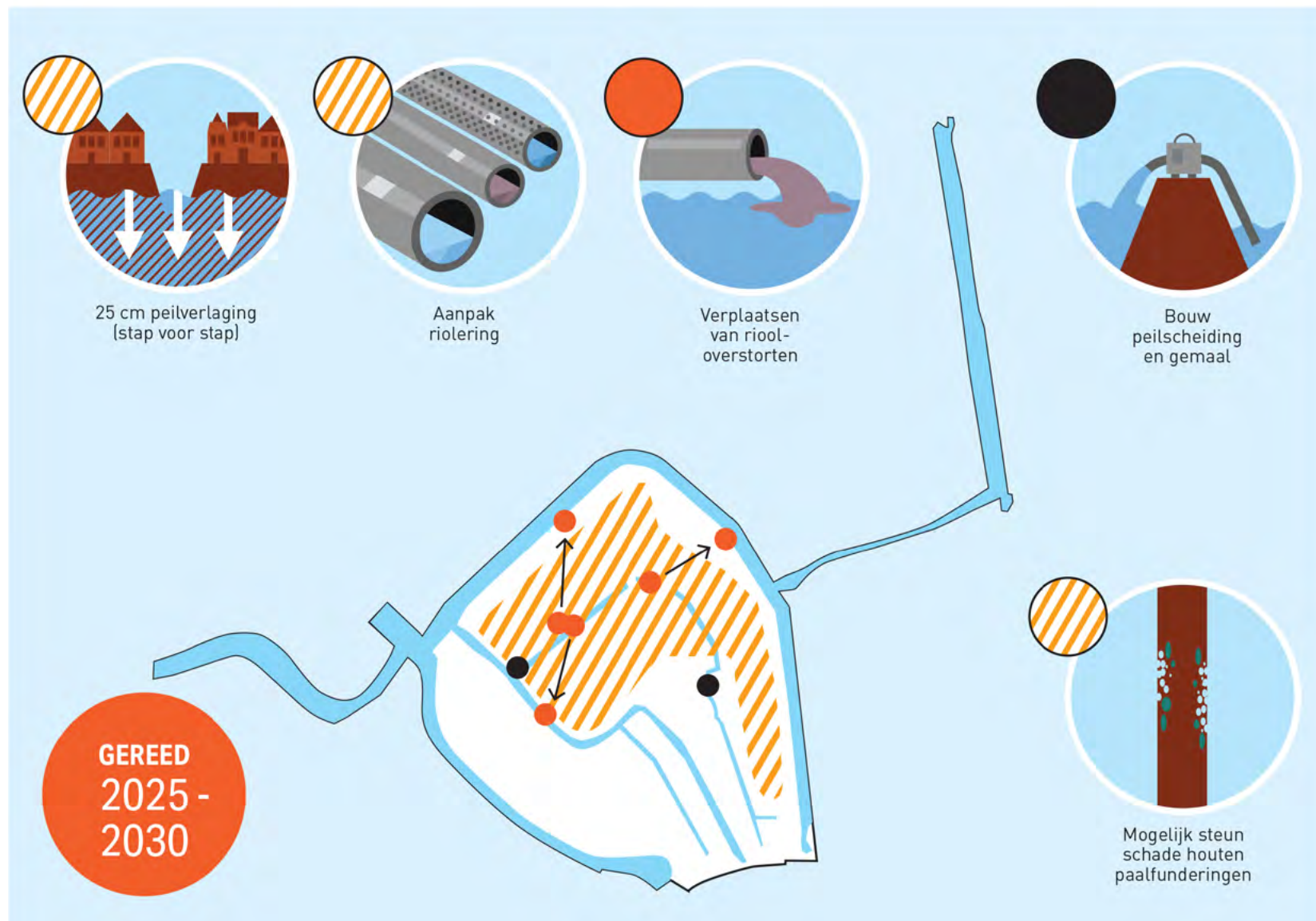
Samen besluiten in formele zin is geen optie omdat gemeente en waterschap niet over elkaars verantwoordelijkheden kunnen beslissingen. Zo kan het peilbesluit dat nodig is om de gekozen voorkeursvariant te

realiseren alleen door het waterschap worden vastgesteld, daar gaat de gemeente niet over. Wel kunnen de besluitvormingsmomenten in de tijd zo goed mogelijk op elkaar worden afgestemd. De besluiten van B&W en D&H (dagelijks bestuur Rijnland) vielen vaak op de zelfde dag en tussen die van de gemeenteraad en de verenigde vergadering zat nooit meer dan een paar weken. Op die manier werd de gezamenlijkheid richting de besluitvormers benadrukt en kon naar buiten toe een helder besluitvormingsproces worden gepresenteerd.

De gezamenlijkheid is verder ondersteund door excursies, presentaties en vaak ook commissievergaderingen samen te doen. Bij commissievergaderingen werden de leden van het andere bestuursorgaan uitgenodigd en kregen zij ook de kans vragen te stellen. Op die manier is stap voor stap een beter beeld ontstaan van de belangen die over en weer spelen, zodat die konden worden meegewogen in de besluitvorming.

Spannend

Het Kaderplan Bodemdaling Binnenstad is eind 2020 met ruime meerderheid vastgesteld, eerst door de gemeenteraad en drie weken later door de verenigde vergadering van Rijnland. In de praktijk was dat nog spannend omdat in de besluitpunten was opgenomen dat pas tot uitvoering van het KBB zou worden overgegaan nadat beide partijen 'een gelijkluidend besluit hadden genomen'. Bij de behandeling door de VV was er sprake van dat één van de inhoudelijke besluitpunten aangepast zou worden. Door een alerte ingreep van de verantwoordelijk bestuurder is het zo ver niet gekomen, anders had de gemeenteraad de besluitvorming opnieuw moeten doen.

Llossen we het probleem op?

Grondwater-overlast

Regenwater-overlast

Extra risico houten palen:
max. 60 gebouwen

5

Bouw aan een relatie met de bewoners

Overlast door bodemdaling in de binnenstad van Gouda gaat in principe heel Gouda aan: alle inwoners hebben belang bij een fraaie en vitale binnenstad. In de praktijk worden echter met name de bewoners (en ondernemers) van de 1300 gebouwen in de lager gelegen delen van de binnenstad er door geraakt. Zij vertegenwoordigen de helft van de bevolking van de binnenstad en hebben dagelijks te maken met grondwaterstanden van minder dan 40 centimeter onder het maaiveld en met water op straat of zelfs in huis bij harde regen. Om die reden is bij het opzetten van de dialoog met belanghebbenden veel geïnvesteerd in het opbouwen van een relatie met deze bewoners. Daarbij zijn drie uitgangspunten gehanteerd: 'focus op een kleine groep', 'luisteren als vertrekpunt' en 'aandacht voor het hier en nu'.

Focus

Als de ambitie is om met bewoners een relatie op te bouwen, dan is het niet haalbaar om dat te doen met de bewoners van alle 1300 gebouwen in het gebied dat te maken heeft met de overlast. Om die reden is er voor gekozen om de focus te leggen op de bewoners van een deelgebied met

ca. 150 gebouwen. De keuze voor deze relatief kleine groep maakt dat er terecht vragen zijn gesteld over de representativiteit van het geschetste beeld. Dat is ondervangen door verspreid over de binnenstad een serie toets-gesprekken te voeren. Het verloop van het besluitvormingsproces leert dat het goed is een volgende keer hier extra aandacht aan te besteden. Bijvoorbeeld door het beeld dat uit de gesprekken met de kleine groep ontstaat te toetsen met een enquête in het gehele gebied.

Luisteren

De dialoog is gestart door eerst een luisterend oor te leggen. Tijdens een serie van 12 huiskamergesprekken is met (eigenaar)bewoners van 60 adressen gesproken over de overlast die zijn ondervinden en wat zij daar zelf aan doen. Deze informatie is cruciaal gebleken om de gemeten overlast tot leven te brengen. Tot dan toe bestond het beeld van de overlast uit grondwatermetingen, waarnemingen van water op straat bij regen en schriftelijke meldingen van overlast. Wat ontbrak was een beeld van wat deze abstracte gegevens in de praktijk voor de bewoners betekenen. Uit de gesprekken kwam naar voren dat grote groepen bewoners inderdaad serieuze overlast ondervinden, maar bijvoorbeeld ook dat de acceptatiegraad heel hoog is. Door de gesprekken kwamen tot dan toe onbekende specifieke overlast situaties aan het licht en kregen de extremere gevallen een gezicht.

Hier en nu

Het structureel oplossen van overlast door bodemdaling is een zaak van de lange adem. Voor de bewoners van de lage delen van de binnenstad van Gouda wordt de eerste verbetering merkbaar in 2026, 12 jaar na de start van het project Gouda Stevige Stad. Voor hen is de overlast juist een zaak van het hier en nu: zij bestrijden optrekkend vocht door de muren te injecteren en leggen zandzakken voor de deur als het hard regent. Om te voorkomen dat bewoners afhaken bij technische gesprekken over oplos-

singen voor de lange termijn is in de dialoog steeds eerst gesproken over wat er (tijdelijk) mogelijk is om overlast op de korte termijn te verlichten. Uitkomst hiervan was de proef 'aanspreekpunt woningverbetering'. Bewoners konden (en kunnen) binnen deze proef aanspraak maken op onafhankelijk bouwkundig advies bij de aanpak van actuele overlast. Gedurende de planfase hebben 60 bewoners hier gebruik van gemaakt.

Steun

De hierboven beschreven aanpak heeft ertoe geleid dat het gelukt is vanaf 2018 met de bewoners in het deelgebied een relatie op te bouwen die bij de besluitvorming in het najaar van 2020 haar vruchten heeft afgeworpen in de vorm van meerdere inspraakreacties met steun voor de voorgestelde oplossing. In gesprek met de bewoners is stap voor stap is duidelijk geworden hoe zij tegen de overlast en de mogelijke oplossingen aankijken. Dit was cruciaal omdat duidelijk werd dat zij, als primaire doelgroep van de aanpak, in veel gevallen een ander standpunt hadden dan de belangenorganisaties die betrokken waren bij het project.

Bijlage 1: Afwegingskader Gouda Stevige Stad – Kaderplan Bodemdaling Binnenstad

Lossen we het probleem op?	Referentie-situatie	Variant A	Variant B
Wateroverlast			
Oppervlakte 'water op straat' bij hevige regen (hectare)			
Landelijke normen voor wateroverlast vanuit het oppervlaktewater (voldoet / voldoet niet)			
Gebied met hoge grondwaterstand: minder dan 40 cm onder het straatniveau in een natte periode (percentage van de binnenstad)			
Risico houten paalfunderingen			
Aantal gebouwen met een verhoogd risico op funderingsproblemen			
Goede waterkwaliteit			
Kans op overstorten van het riool naar het oppervlaktewater (afname / toename)			
Kwaliteit water dat het oppervlaktewater instroomt (kans op meer vervuiling)			
Doorstroming / verversing oppervlaktewater (wel / geen verandering)			
Afwenteling			
Effect op belasting afvalwaterzuivering (neemt af / neemt extra af)			
Afwenteling op omliggend watersysteem (wel / geen verandering)			
Bodemdaling			
Versnelling van de bodemdaling (mm/jaar en welk gebied)			

Kunnen we het realiseren?	Referentie-situatie	Variant A	Variant B
Maatschappelijk rendement (baten minus kosten in €)			
Investeringskosten (€)			

Andere gevolgen voor de stad	Referentie-situatie	Variant A	Variant B
Bouwkundige staat gebouwen			
Ongelijke zetting (verbetering / verslechtering)			
Kwaliteit vastgoed (verbetering / verslechtering)			
Waardeontwikkeling vastgoed (invloed)			
Monumentale binnenstad			
Monumentale waarde van monumenten (wel / geen verandering)			
Monumentale waarde watersysteem met grachten, sluizen, kades, etc. (wel / geen verandering)			
Historisch stadsbeeld (wel / geen verandering)			
Aantasting archeologische waarden (grootte van aantasting)			
Vitaliteit binnenstad			
Veranderingen in bereikbaarheid en parkeren (wel / geen verandering)			
Effect op vaarroutes (verbetering / verslechtering)			
Vergroening binnenstad (verbetering / verslechtering)			
Gezondheid (vanwege vocht in huis) (negatief / positief effect)			

Bijlage 2: Bestuurlijke kalender Gouda Stevige Stad

bestuurlijke activiteit	gezamenlijk	parallel	
		gemeenteraad Gouda	verenigde vergadering Rijnland
Memo voor de raad / beeldnota voor de VV met een overzicht van de conclusies van 4 jaar onderzoek en de aanpak voor het opstellen van het KBB	juni 2018		
Gezamenlijke vergadering voor beeldvorming over het project, het KBB en de gezamenlijke rol in de vaststelling.	19 september 2018		
Extra gelegenheid om input te geven op het afwegingskader op verzoek van enkele raadsleden: • bespreking in de raad, • schriftelijke ronde voor de VV. Uit praktische overwegingen en o.b.v. behoefte organiseerden we geen tweede gezamenlijke bijeenkomst voor input op het afwegingskader.		10 oktober 2018	1-15 oktober 2018
Parallele bespreking memo / beeldnota over de contouren van de houtskoolschets, bestaande uit de beoogde inhoudsopgave van het 'Kaderplan Bodemdaling Binnenstad', het afwegingskader en een beschrijving van de technische varianten en m.b.t. de governance-arrangementen (verantwoordelijkheden en kosten/batenverdeling).		30 januari 2019	13 februari 2019
Gezamenlijk werkbezoek en toelichting over de achtergronden van en dilemma's bij het complexe bodemdalingsvraagstuk in de binnenstad van Gouda.	24 mei 2019		
• bespreking in de VV en • schriftelijke consultatie raad van de memo / beeldnota over de houtskoolschets waarin alle resultaten tot dat moment gebundeld waren: twee mogelijke technische oplossingsrichtingen, de kwalitatieve beoordeling daarvan aan de hand van het afwegingskader, de uitgangspunten voor de financiering van maatregelen en een aanzet voor een lange termijn agenda.		10 september 2019	11 september 2019
Gezamenlijke vergadering voor een toelichting over de ter inzage legging van het ontwerp-KBB en ontwerp-peilbesluit, met als neven-doel dat de raad en VV een wederzijds beeld van prioriteiten en standpunten kregen om de gezamenlijke besluitvorming later dit jaar te ondersteunen.	5 februari 2020		
Memo over de ontvangen zienswijzen.	juni 2020		
Informeel raadsvergadering voor beeldvorming over zienswijzen waarbij de VV-leden ook waren uitgenodigd. De raads- en vv-leden konden in een interactieve setting hun technische vragen stellen aan de deskundigen die de onderzoeken hebben uitgevoerd die ten grondslag liggen aan het KBB en de beantwoording van de zienswijzen.	23 september 2020		

bestuurlijke activiteit	gezamenlijk	parallel	
		gemeenteraad Gouda	verenigde vergadering Rijnland
Besluitvorming Kaderplan Bodemdaling Binnenstad:			
Beeldvorming in raadscommissie		7-10-2020 en 12-10-2020	
Oordeelsvorming in raadscommissie		26-10-2020	
Vorbereiking in VV-commissie			4-11-2020
Vaststelling Gouda Stevige Stad – kaderplan bodemdaling binnenstad		28-10-2020	18-11-2020